

⁶ Караваява Е. В. Вопросы апелляционного производства в гражданском процессе : дис. ... канд. юрид. наук. – Саратов, 2005. – 194 с. – С. 143-144; Ткачев Н. И. Законность и обоснованность судебных постановлений по гражданским делам. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1987. – 110 с. – С. 84.

⁷ Шиманович О. М. Судові постанови у цивільному процесі України (на матеріалах рішень і ухвал суду першої інстанції) : дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2005. – 221 с. – С. 64.

⁸ Зейкан Я. П. Коментар Цивільного процесуального кодексу України / 2-ге вид., доп. – К.: Юридична практика, 2007. – 592 с. – С. 435.

⁹ Нигматов Р. М. Проблема правовых понятий и оценочных категорий в гражданском процессуальном праве: дис. ... канд. юрид. наук. – Саратов, 2004. – 181 с. – С. 131.

¹⁰ Черданцев А. Ф. Вопросы толкования советского права: учебн. пособие / А. Ф. Черданцев. – Свердловск: Свердл. юрид. ин-т, 1972. – 192 с. – С. 169.

¹¹ Гражданский процесс: Учебник / Под ред. В. В. Яркова. 5-е изд., доп. и перераб. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 720 с. – С. 505.

¹² Зейкан Я. П. Вказана праця. – С. 438.

¹³ Шиманович О. М. Судові постанови у цивільному процесі України (на матеріалах рішень і ухвал суду першої інстанції) : дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2005. – 221 с. – С. 11.

¹⁴ Устав гражданского судопроизводства с законодательными мотивами, разъяснениями Правительствующего Сената и комментариями русских юристов. – Составитель И. М. Тютрюмов. / Издание юридического книжного магазина И. И. Зубкова под фирмой «Законоведение». С.-Петербург. 1912. – 1984 с. – С. 1111-1112.

¹⁵ Гордон В. М. Устав гражданского судопроизводства. – СПб.: Издание юридического книжного магазина Н. К. Мартынова, 1914. – 1433 с. – С. 535.

¹⁶ Ємельянова І. Апеляційний і касаційний перегляд судових рішень в цивільному судочинстві: теоретичні та практичні аспекти / І. Ємельянова // Право України. – 2004. – № 2. – С. 16-21.

¹⁷ Гордон В. М. Вказана праця. – С. 584.

Резюме

Стаття присвячена дослідженню взаємного зв'язку між вимогами до судових рішень та підставами для зміни чи скасування судових актів в порядку перегляду вищестоящими інстанціями. Проводиться аналіз змісту таких понять як законність та обґрунтованість рішення суду. Окрема увага приділяється шляхам забезпечення єдності розуміння вимог до рішень суду в усіх судових інстанціях.

Ключові слова: рішення суду, законність, обґрунтованість, підстава, скасування, правильність, змагальність, ініціатива суду, перегляд.

Резюме

Статья посвящена рассмотрению взаимной связи между требованиями к судебным решениям и основаниями для их отмены или изменения вышестоящими инстанциями в порядке пересмотра. Проводится анализ содержания таких понятий как законность и обоснованность решения суда. Отдельное внимание уделяется путям обеспечения единства понимания требований к судебным решениям во всех судебных инстанциях.

Ключевые слова: решение суда, законность, обоснованность, основание, отмена, правильность, состязательность, инициатива суда, пересмотр.

Summary

Article is devoted to mutual communication between the demands of court decisions and reasons for changes or cancellation of legal acts in order of superior court review. A content analysis of concepts such as legality and validity of the court decision. Special attention is paid to ways of ensuring uniformity of understanding the requirements for court decisions in all courts.

Key words: decision of the court, legality, validity, authority, suppression, accuracy, competitiveness, the initiative of court, review.

Отримано 10.08.2010

Н. В. ФЕДОРЧЕНКО

Наталія Володимирівна Федорченко, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Київського університету туризму, економіки і права

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ

За останні роки в Україні досить стрімко розвивається готельний бізнес. І це пов'язано як із розвитком туризму в Україні, так і з розвитком підприємницької діяльності, інтенсивної комунікаційної діяльності юри-

дичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які використовують готелі для здійснення підприємницької діяльності, проведення семінарів, конференцій, переговорів тощо. Крім цього виникають особливі види готелів – соціальні готелі, які мають особливий правовий режим. На сьогодні відповідно до ч. 1 ст. 29 ЦК України готель може бути визнаний місцем проживання¹.

Не дивлячись на те, що готельні послуги досить поширені, вітчизняні цивілісти не приділяли достатньої уваги правовому аналізу договору надання цивілістичних послуг. Загалом українськими вченими досліджувалися проблеми надання готельних послуг (послуг з розміщення) у сфері міжнародного туризму².

Тому метою цієї статті є виявлення проблемних питань цивільно-правового регулювання надання готельних послуг та надання пропозиції щодо їх вирішення.

У системі цивільного права діяльність готелів регулювалася нормами житлового права, але їх правове положення було особливим. Цільовим призначенням готелів вважалося забезпечення розміщення осіб, які тимчасово приїхали в населений пункт у зв'язку з службовим відрядженням чи по особистою справам. Надання номерів та ліжок у готелях для довготривалого розміщення було заборонено. Виселення із готелів провадилося в адміністративному порядку³.

В Україні до 1996 р. діяли Правила користування та внутрішнього розпорядку в готельних підприємствах системи Держкомтуризма СРСР, які були затверджені наказом Держкомітетом СРСР по іноземному туризму від 11.06.1987 року № 146. І тільки 10.09.1996 р. наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству та Державного комітету України по туризму від № 77/44 були затверджені Правила користування готелями та надання готельних послуг в Україні⁴.

На сьогодні в Україні змінилися правові підходи до регулювання надання готельних послуг та була створена система нормативних актів, які регулюють цивільно-правові відносини, що виникають при здійсненні цього виду господарської діяльності.

До них відносяться: Закон «Про туризм»⁵, Закон «Про захист прав споживачів»⁶, Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені Наказом Державної туристичної адміністрації України від 16.03.2004 № 19 (надалі Правила)⁷; Правила обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання), затверджені Наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики в редакції № 207 від 03.09.2007⁸; Типове положення про соціальний готель, затверджені наказом Міністерства праці та соціальної політики від 03.04.2006 № 98⁹ та інші нормативні акти.

Правила виділяють такі поняття, як готель та аналогічні засоби розміщення. Відповідно до п. 2 Правил під готелем та аналогічними засоби розміщення розуміються майнові комплекси, що складаються із 7 і більше номерів, підлягають єдиному керівництву та згруповані за категоріями відповідно до переліку надаваних послуг та наявного обладнання. Із такого визначення можна зробити висновок, що у готелях повинно бути не менш як 7 номерів. При цьому аналогічні засоби розміщення надають обмежені готельні послуги, включно з щоденним заправлінням ліжок, прибиранням кімнат та санвузлів, а готелі не обмежуються такими послугами. Як готель, так і аналогічні засоби розміщення можуть бути підприємствами будь-якої форми власності. Із таких ознак готелів досить важко визначити зміст готельних послуг. Крім цього, із визначення поняття готелю можна зробити висновок, що готельні послуги можуть надавати тільки юридичні особи. Що стосується фізичних осіб-підприємців, то вони не мають на це права. Підзаконний нормативний акт обмежив права цих суб'єктів підприємницької діяльності надавати готельні послуги.

Під готельною послугою Правила розуміють – дії (операції) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням. Основними готельними послугами є послуги із проживання та харчування, що включаються в ціну номеру. Як бачимо, Правила виділяють такі два види послуг: розміщення та тимчасове проживання, не розкриваючи основний зміст такої послуги, як розміщення.

Трохи інше визначення поняття готельних послуг дає Закон «Про туризм». Стаття 22 Закону визначає, що за договором на готельне обслуговування одна сторона (готель або інший суб'єкт, що надає послуги з розміщення) зобов'язується за дорученням іншої сторони (проживаючого) надати послуги по тимчасовому проживанню (ночівлі) у спеціально обладнаному жилому приміщенні (номері), виконати або організувати виконання інших визначених договором на готельне обслуговування послуг, пов'язаних з тимчасовим проживанням, а проживаючий зобов'язується сплатити за ці послуги встановлену плату. До послуг, пов'язаних з тимчасовим розміщенням, належать послуги з обслуговування жилого приміщення (номера), харчування (ресторанного обслуговування), із збереження майна і багажу проживаючого, а також інші послуги, надані залежно від категорії готелю. Отже, як бачимо Закон не виділяє таку послугу, як розміщення.

На думку О. Ю. Серьогіна, за договором надання послуг розміщення, одна сторона (власник) на професійній основі за обумовлену плату надає іншій стороні (гостю), тимчасове розміщення та супутні підконтрольні йому послуги, а інша сторона приймає та зобов'язується сплатити встановлену плату, якщо інше не передбачено договором¹⁰.

У цивілістичній науковій літературі виділяють різні основні ознаки договору надання готельних послуг. Одні вважають, що це комплекс дій щодо забезпечення комфортного тимчасового розміщення та пов'язаного з цим обслуговування замовника чи вказаної ним третьої особи в наданому готельному номері¹¹. Другі вбачають у такому договорі елементи різних видів договорів: про передачу в тимчасове користування майна, зберігання, харчування та інші¹². Треті – як послуги з проживання та інші послуги, пов'язані з проживан-

ням¹³. Отже, вчені розрізняють такі основні готельні послуги, як «тимчасове користування», «тимчасове проживання», «тимчасове розміщення». Також, як бачимо, вчені ототожнюють такі поняття як «розміщення» та «проживання». Ототожнюють ці терміни і Правила обов'язкової сертифікації послуг з тимчасового розміщення (проживання).

Що стосується таких понять, як «тимчасове проживання» та «тимчасове користування», то вони мають дещо різний зміст. Користування майном має дещо ширший зміст. Так, зокрема, готельний номер може використовуватися для підприємницької діяльності. Наш погляд, користувачем готельних послуг може бути лише фізична особа. Це впливає із аналізу змісту Правил. Відповідно до п. 4.1. Правил 4.1. номер (місце) в готелі надається споживачу, під яким розуміється фізична особа, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити товари, роботи, послуги для власних (побутових) потреб. Цей нормативний акт до основної готельної послуги відносить саме послуги з проживання, а не розміщення.

Отже, основною готельною послугою є не послуга з розміщення, а послуга з проживання споживача. Тому надання укладення договору надання готельних послуг для інших цілей є неможливим. У цьому випадку укладаються інші цивільні договори – оренди (найму), позички тощо.

Слід зазначити, що договір надання готельних послуг може укладатися не лише споживачем, а й іншими особами. Правила іменують таких осіб замовниками, під чим розуміється фізична або юридична особа, в тому числі суб'єкт туристичної діяльності, яка укладає відповідний договір на надання готельних послуг від імені та на користь споживача та здійснює оплату за цим договором (надає гарантії щодо оплати за цим договором). П. 3.3 Правил передбачає, що договір про надання основних готельних послуг може бути укладеним замовником на користь споживача за дорученням останнього. Із цього випливає, що стороною договору надання готельних послуг можуть бути тільки фізичні особи. Такий підхід до визначення замовника готельних послуг є невірним.

Стаття 22 Закону «Про туризм» визначає, що права й обов'язки, відповідальність сторін та інші умови договору між туроператором (турагентом) та готелем чи іншим суб'єктом, що надає послуги з розміщення, визначаються загальними положеннями про агентський договір, якщо інше не передбачено договором між ними та цим Законом. Стаття 297 ГК передбачає, що за агентським договором одна сторона (комерційний агент) зобов'язується надати послуги другій стороні (суб'єкту, якого представляє агент) в укладенні угод чи сприяти їх укладенню (надання фактичних послуг) від імені цього суб'єкта і за його рахунок¹⁴.

Але у житті існують потреби укладення договорів надання готельних послуг не тільки в туристичних цілях. Зокрема це стосується випадків укладення договорів юридичними особами для своїх працівників. Нечіткість визначення замовника за договором надання туристичних послуг викликає складнощі на практиці.

Закрите акціонерне товариство «Пасаж» (далі – позивач, ЗАТ) звернулось до господарського суду Одеської області з позовом до Управління розвитку споживчого ринку та захисту прав споживачів Одеської міської ради про стягнення грошових коштів в сумі 56 557 грн. посилаючись на те, що 07.07.2008 р. Управління звернулось до ЗАТ з листом № 2/4594 з проханням забронювати у готелі «Пасаж» 60 місць для учасників міжнародного театралістичного фестивалю. ЗАТ відповідно до названого гарантійного листа Управління, розмістило учасників фестивалю та надало послуги з їх проживання на загальну суму 66 421 грн. У відзиві на позов Управління позовні вимоги ЗАТ не визнало, посилаючись на те, що воно не виступало замовником або споживачем готельних послуг та не несе відповідальності або зобов'язань за дії осіб – учасників театралістичного фестивалю. ЗАТ не має жодного документального підґрунтя щодо поданих позовних вимог до Управління, яке є неналежним відповідачем у справі. Ухвалою господарського суду Одеської області провадження у справі припинено. Правочини, вчинені юридичними особами у питанні бронювання номерів (місць) у готелі як замовником від імені та на користь споживачів – фізичних осіб, створюють, змінюють, припиняють цивільні права та обов'язки споживачів – фізичних осіб, яких представляють юридичні особи. Викладене свідчить про те, що відповідні фізичні особи мають бути відповідачами за позовом позивача, а такі справи не підлягають розгляду в господарському суді. Апеляційний суд, скасовуючи рішення суду та направляючи справу на новий розгляд, зазначив те, що в процесі якого, повинні бути з'ясувати взаємовідносини сторін, їх права і обов'язки¹⁵.

Дійсно, використовувати готельний номер для проживання можуть тільки фізичні особи, але замовником таких послуг можуть бути не лише споживачі, а й інші фізичні та юридичні особи. Такі особи не завжди укладають договір від імені фізичної особи, які будуть користуватися номером у готелі.

За аналогією можна привести приклад з укладення договору найму житла. Відповідно до ст. 813 ЦК сторонами у договорі найму житла можуть бути фізичні та юридичні особи, а якщо наймачем є юридична особа, вона може використовувати житло лише для проживання в ньому фізичних осіб.

І. О. Бровченко відзначає, що в залежності від характеру прав третіх осіб останні поділяються на третіх осіб, які мають *суб'єктивні права* та треті особи, які мають *секундарні права*. Такі види прав третіх осіб можна припустити з ст. 511 ЦК, з якої явно не слідує юридична природа прав третьої особи, але в цій статті міститься вказівка на спрямованість прав третьої особи до сторін у зобов'язанні. Тому має місце ситуація, коли до вираження наміру приєднатися до договору третя особа має секундарне право, а після – суб'єктивне. Тобто, секундарне право «дозріває» до суб'єктивного. У результаті здійснення *секундарних прав зобов'язуючої дії* пасивна сторона стає зобов'язаною щодо активної. При цьому автор до секундарних прав *уповноважуючої дії*, які умовно називають «право контролю» є можливість одностороннім волевиявленням

дозволити чи заборонити суб'єкту укласти правочин з іншою особою, вчинити інші дії юридичного або фактичного характеру. До цієї групи секундарних прав третіх осіб слід віднести: право тлумачення правочину, договору (ст.ст. 213, 637 ЦК); право на відмову від правочину (ст. 214 ЦК); право надавати згоду на вчинення правочину у випадках передбачених договором або законом, а до секундарних прав *позбавляючої дії* відносяться: право на відкликання оферти (ст. 641 ЦК), акцепту (ст. 642 ЦК); право на розірвання договору (ст.ст. 651, 652 ЦК); право односторонньої відмови від виконання зобов'язання; право на відмову від прийняття зобов'язання¹⁶.

Укладаючи договір надання готельних послуг для третіх осіб, у договорі повинні бути визначені права особи, яка буде проживати в номері готелю, зокрема, право на розірвання договору, право на відмову від прийняття зобов'язань, право на замовлення додаткових послуг не обумовлених договором, тощо.

На думку Д. А. Жмулиної, договори надання готельних послуг у залежності від цілей використання поділяються на споживчі та неспоживчі. Споживчі договори про надання готельних послуг – це договори, за якими готельні послуги набуваються громадянином, у тому числі індивідуальним підприємцем чи юридичною особою для особистих потреб. Ці договори є публічними. Неспоживчі договори – це договори надання, за якими готельні послуги набуваються юридичною особою чи індивідуальним підприємцем для подальшої реалізації своїм контрагентам з метою отримання прибутку. Ці договори не є публічними¹⁷. З такою думкою навряд чи можна погодитися. Перш за все, у юридичної особи не існує «особистих потреб». Такий термін більш доцільно використовувати до фізичних осіб. По-друге, якщо індивідуальний підприємець використовує готель для особистих потреб, то загалом можна зазначити, що він споживає такі послуги не у статусі індивідуального підприємця, а як фізична особа. По-третє, юридична особа чи індивідуальний підприємець може використовувати готельний номер для отримання прибутку не лише шляхом «подальшої реалізації своїм контрагентам», а й для ведення комерційних переговорів, наданні послуг третім особам, тобто для підприємницької діяльності.

Особливим видом готелю є соціальний готель, який діє на підставі Типового положення. Це – заклад соціального захисту для перебування бездомних громадян (далі – клієнти), який має у своєму складі окремі номери (кімнати). Клієнтами готелю можуть бути бездомні громадяни у віці від 18 років, бездомні громадяни з дітьми, які не мають медичних протипоказань та перебувають на території України на законних підставах. Основними завданнями готелю є: забезпечення бездомних громадян тимчасовим житлом та надання соціально-побутових та інформаційних послуг зазначеним особам. Він забезпечує створення соціально-побутових умов для проживання та захист прав та інтересів осіб, які в ньому проживають. Не дивлячись на те, що Тимчасове положення предметом договору виділяє житло, а не готельний номер, договір найму житла у соціальному готелі не укладається. Відповідно до п. 2.9. у готелі мають бути обладнані житлові кімнати (номери), кількість ліжок-місць у яких визначається засновником; кімната для прання, харчоблок (для самообслуговування клієнтів); санвузол, духова. Отже, як бачимо, цей нормативний акт ототожнює поняття житло та номер у готелі. За своїм правовим режимом це різні об'єкти цивільних прав.

Відповідно до Примірної угоди між соціальним готелем та клієнтом готель зобов'язується надати Клієнту такі послуги: ліжко-місце у кімнаті; користування душем, кімнатою для прання, харчоблоком (кухнею) на весь період проживання; видача постільної білизни, одягу та взуття тощо (за потребою та за наявності); інші¹⁸.

Особливістю надання готельних послуг є те, що Тимчасове положення не оперує таким інститутом, як розірвання договору. Відповідно до п. 2.13 Тимчасового положення відрахування клієнта з готелю здійснюється у разі: подання ним відповідної заяви; закінчення граничного терміну його перебування в готелі відповідно до укладеної угоди; одноразового грубого або систематичного порушення правил внутрішнього розпорядку готелю; забезпечення його житлом. У той же час розділ 5 Примірної угоди визначає, що сторони мають право на розірвання угоди у разі недотримання ними положень цієї угоди та у разі інших обставин, встановлених договором.

Підводячи підсумки, можна зробити наступні висновки.

1. Здійснювати господарську діяльність з надання готельних послуг повинні мати права не тільки підприємства, але і фізичні особи-підприємці.

2. Існують два види готельних послуг. Перший вид – це послуги, які надаються суб'єктами господарювання на підставі Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг. Другий вид – це соціальна готельна послуга, яка надається на підставі Типового положення про соціальний готель. Як перший, так і другий вид послуг є відплатними.

3. Основний зміст зобов'язань з надання готельних послуг полягає в наданні номеру (ліжка) для проживання фізичної особи. Тому є недоцільним застосування терміна «розміщення» при визначенні змісту готельних послуг.

4. У випадку використання готельного номеру не для проживання фізичних осіб, а для інших цілей, зокрема, здійснення підприємницької діяльності, проведення переговорів тощо не можуть укладатися договори надання готельних послуг.

5. Редакція п. 3.3 Правил, яка передбачає, що договір про надання основних готельних послуг може бути укладеним замовником на користь споживача за дорученням останнього, є некоректною, оскільки у такому випадку можна зробити висновок, що стороною договору надання готельних послуг можуть бути тільки фізичні особи, які проживають у готелі, а не замовники готельних послуг. Пропонуємо у Правилах закріпити положення, відповідно до якого замовником, а отже стороною договору про надання туристичних послуг

може бути як фізична, так і юридична особа, які можуть укласти договори, відповідно до яких користувачем готельного номеру може бути фізична особа, яка не є стороною договору. Істотними умовами таких договорів повинні бути визначені суб'єкти (замовник чи споживач), які мають право на розірвання договорів, на відмову від прийняття зобов'язань, на замовлення додаткових послуг, не обумовлених договором.

6. Особливим видом готелю є соціальний готель (соціальний заклад), який надає послуги бездомним громадянам у віці від 18 років, бездомним громадяни з дітьми, які не мають медичних протипоказань та перебувають на території України на законних підставах.

7. Вважаємо помилковим виділення у Типовому положенні про соціальний готель такого об'єкту прав для осіб, які проживають у готелі, як житло, оскільки у такому випадку потрібно було б укласти договір найму житла відповідно до вимог ЦК.

Правові проблеми надання готельних послуг є досить складними та багатоаспектними. Підняті у цій статті питання та шляхи їх вирішення дають відповіді лише на деякі із них. Потребують додаткового вирішення питання істотних умов договорів про надання готельних послуг, визначення підстав та порядку їх розірвання, розкривання правової природи відносин з бронювання номерів у готелі.

¹ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV; станом на 12.04.2008 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mai.cgi?page=20&Nreg=435-15>.

² Серьогін О. Ю. Правове регулювання міжнародних туристичних відносин: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес. Сімейне право. Міжнародне приватне право» / О. Ю. Серьогін. – К., 2002. – 21 с. – С. 8.

³ Жмулина Д. А. Правовое регулирование деятельности по оказанию гостиничных услуг: Автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. юр. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Д. А. Жмулина. – СПб., 2009. – 26 с. – С. 8.

⁴ Про затвердження Правил користування готелями та надання готельних послуг в Україні: наказ Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 10 вересня 1996 р. за № 77/44; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.09.1996 р. за № 531/1556 [Електронний ресурс] / Державний комітет України по житлово-комунальному господарству. – К.: CD-вид-во «Інформтехнологія» Нормативні Акти України, 2008. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium III 800 MHz; 128 Mb RAM; DVD-ROM; Windows 2000/XP/Vista. – Назва з титул. екрану.

⁵ Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. за № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 31. – Ст. 241.

⁶ Про захист прав споживачів: Закон України від 01 грудня 2005 р. за № 3161-IV станом на 01.12.2005 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=3161%2D15>

⁷ Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг: наказ Державної туристичної адміністрації України від 16 березня 2004 р. за № 19; зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 02.04.2004 р. за № 413/9012 // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 14. – Ст. 995.

⁸ Про внесення змін до наказу Держстандарту України від 27.01.99 № 37: наказ Державного комітету України з питань технологічного регулювання та споживчої політики від 3 вересня 2007 р. за № 207; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27.12.2007 р. за № 1418/14685 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 1. – Ст. 23.

⁹ Про затвердження Типового положення про соціальний готель: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 3 квітня 2006 р. за № 98; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.04.2006 р. за № 450/12324 // Офіційний Вісник України. – 2006. – № 16. – Ст. 1213.

¹⁰ Серьогін О. Ю. Вказана праця. – С. 8.

¹¹ Жмулина Д. А. Вказана праця. – С. 8.

¹² Тихомирова А. В. Оказание гостиничных услуг по российскому гражданскому: Автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. юр. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / А. В. Тихомирова. – Челябинск, 2008. – 25 с. – С. 7.

¹³ Цаликова М. Б. Правовое регулирование деятельности по оказанию гостиничных услуг: Автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. юр. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / М. Б. Цаликова. – Краснодар, 2007. – 21 с. – С. 9.

¹⁴ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV; станом на 16.05.2008 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.

¹⁵ Постанова Одеського апеляційного господарського суду від 28 січня 2010 р. по справі № 31-28/36-09-981 [Електронний ресурс] / Одеський апеляційний господарський суд. – К.: CD-вид-во «Інформтехнологія» Нормативні Акти України, 2008. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium III 800 MHz; 128 Mb RAM; DVD-ROM; Windows 2000/XP/Vista. – Назва з титул. екрану.

¹⁶ Бровченко І. О. Участь третіх лиц у цивільно-правових зобов'язаннях: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес. Сімейне право. Міжнародне приватне право» / І. О. Бровченко. – Х., 2009. – 20 с. – С. 6.

¹⁷ Жмулина Д. А. Вказана праця. – С. 8.

¹⁸ Про затвердження Типового положення про соціальний готель: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 3 квітня 2006 р. за № 98; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.04.2006 р. за № 450/12324 // Офіційний Вісник України. – 2006. – № 16. – Ст. 1213.

Резюме

У статті розглядаються проблемні питання надання готельних послуг, правова природа майнових відносин при наданні готельних послуг та особливий вид готелів – соціальний готель.

Ключові слова: готель, договір надання готельних послуг, зобов'язання, соціальний готель.

Резюме

В статье рассматриваются проблемные вопросы предоставления гостиничных услуг, правовая природа имущественных отношений при предоставлении гостиничных услуг и особый вид отелей – социальный отель.

Ключевые слова: гостиница, договор о предоставлении гостиничных услуг, обязательства, социальный отель.

Summary

This article discusses issues of concern to provide hotel services, the legal nature of property relations in the provision of hotel services and a special kind of hotel – a social property.

Key words: hotel, contract on providing hotel services, responsibility, social property.

Отримано 20.10.2010

А. О. БОЙКО

Алла Олександрівна Бойко, аспірант Київського університету права НАН України

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ЗАВДАТКОМ

В останні роки досить широкого застосування набув такий спосіб забезпечення виконання зобов'язань як завдаток. Така тенденція відбувається з огляду на поширені в останні роки непорядність та недобросовісність контрагентів у договірній практиці, а завдаток являється одним із ефективних та надійних способів забезпечення виконання зобов'язань, за допомогою якого кожна сторона зобов'язання має можливість захистити свої порушені права та інтереси.

Проблемою дослідження вказаної теми є визначення зобов'язань, внаслідок порушення яких настає відповідальність, а також виявлення несприятливих правових наслідків у разі порушення зобов'язань недобросовісною стороною. Крім того, досить важливим аспектом дослідження обраної теми є правові наслідки порушення зобов'язань, забезпечених завдатком, в якості якого можуть бути як грошова сума, так і рухоме майно.

У свою чергу, вищезгадані питання свідчать не тільки про актуальність обраної теми, а й про необхідність та неодмінність проведення наукового дослідження з проблеми відповідальності за порушення зобов'язань, забезпечених завдатком.

Варто відмітити, що проблемам відповідальності зобов'язань, забезпечених завдатком, зокрема їх вивченням, дослідженням та вирішенням займалися багато вчених, зокрема: І. О. Дзера, Д. Е. Федорчук, Г. Ф. Шершеневич, І. І. Пучковська, О. С. Йоффе, В. А. Хохлов, О. Ю. Заїка, О. В. Дзера, Є. Я. Фурса, В. В. Вітрянський, Е. О. Харитонов, О. О. Отраднава, Г. В. Макаренко, О. В. Старцев та інші.

Загальною проблемою, яка постає при вивченні обраної теми, є наявність питань, яким не приділялась достатня увага, та дослідження, зокрема, визначення специфічних рис відповідальності як санкції саме в рамках інституту зобов'язального права, прерогатива та першість завдатку в аспекті відповідальності сторін, а також особливості правових наслідків за порушення зобов'язань, забезпечених завдатком та вплив таких наслідків на винну сторону.

Слід зазначити, що теоретичне вивчення, аналіз, дослідження наукових джерел та існуюча судова практика нададуть в майбутньому можливість отримати нові наукові висновки та результати щодо поставлених питань, а також матимуть наукову новизну для вивчення завдатку як особливого способу забезпечення виконання зобов'язань.

Також у вказаній статті автор має на меті вирішити поставлені питання, застосовуючи наявну цивільну нормативно-правову базу національного законодавства держави та існуючу судову практику.

Відповідно до ч. 1 ст. 571 Цивільного кодексу України, якщо порушення зобов'язання сталося з вини боржника, завдаток залишається у кредитора. Якщо порушення зобов'язання сталося з вини кредитора, він зобов'язаний повернути боржникові завдаток та додатково сплатити суму в розмірі завдатку або його вартості¹.

Одразу слід звернути увагу, що зміст зазначеної норми статті, якою визначені негативні правові наслідки для винної у зобов'язанні сторони, становить основу забезпечувальної функції завдатку, яка є важ-